

Lausunto Pohteen sosiaali- ja terveystalvelujen järjestämissuunnitelman luonnoksesta 2027–2030, syksy 2026

Vastaaja:

-

Vastaus:

05.10.2026, 15.19 - 05.10.2026, 15.28

1. Lausuntoa antavan rooli *

Yksityinen henkilö

2. Lausuntoa antavan yhteystiedot *

Etunimi	Erkki
Sukunimi	Udd
Sähköposti	erkki.udd@pohde.fi

3.

Lausunto Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen sote-järjestämissuunnitelman luonnoksesta 2027–2030

Pidän tärkeänä, että Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen järjestämissuunnitelmassa huomioidaan nykyistä vahvemmin koko alueen asukkaiden yhdenvertaisuus. Pohjois-Pohjanmaa on laaja ja maantieteellisesti hyvin erilainen alue, joten palvelujen järjestämisessä ei voida tarkastella ainoastaan väestömääriä, kustannuksia tai palvelujen käyttöastetta.

Palvelujen keskittäminen ei saa johtaa siihen, että harvaan asutuilla alueilla asuvat ihmiset joutuvat tosiasiallisesti eriarvoiseen asemaan.

Erityisesti pitkien etäisyyksien kunnissa, kuten Taivalkoskella, palvelujen saavutettavuus on olennainen osa palvelujen yhdenvertaisuutta.

1. Tavoitteet ja toimenpiteet kotiin annettavissa palveluissa

Kotiin annettavien palvelujen kehittäminen on tärkeää ja kannatan sitä, että ihmisille mahdollistetaan turvallinen asuminen omassa kodissaan mahdollisimman pitkään.

On kuitenkin muistettava, että kotiin annettavat palvelut eivät voi korvata kaikkia muita lähipalveluja.

Kotihoidon ja muiden kotiin vietävien palvelujen toimivuus edellyttää riittäviä paikallisia sosiaali- ja terveystalveluja sekä henkilöstöä. Erityisesti ikääntyneiden kohdalla palvelujen tulee muodostaa toimiva kokonaisuus, jossa kotihoito, terveydenhuolto, kuntoutus, omaiset ja tarvittaessa osastohoito toimivat yhdessä.

Kotiin annettavien palvelujen lisääminen ei saa johtaa siihen, että asiakas jää kotiin tilanteessa, jossa hän tosiasiaassa tarvitsee ympärivuorokautista tai osastohoitoa.

Lähipalvelujen pitää olla olemassa myös silloin, kun kotona asuminen ei enää yksin riitä.

2. Tavoitteet ja toimenpiteet sosiaali- ja terveystalvelukusten palveluissa

Tässä kohdassa haluan erityisesti korostaa lähipalvelujen merkitystä.

Sosiaali- ja terveystalveluja ei saa suunnitella ensisijaisesti suurten väestökeskusten ehdoilla. Pohjois-Pohjanmaan harvaan asutuilla alueilla pitkät etäisyydet ovat todellinen este palvelujen saavutettavuudelle.

Saman palvelun tarjoaminen jossakin päin hyvinvointialuetta ei tarkoita, että palvelu olisi yhdenvertaisesti kaikkien saavutettavissa.

Erityisesti haluan nostaa esille Taivalkosken vuodeosasto-/akuuttiosastopalvelut.

Pidän tärkeänä, että Taivalkoskelle palautetaan riittävä paikallinen vuodeosasto-/akuuttiosastopalvelu yhdistettynä saattohoitopaikoilla. Potilaiden joutuminen hoitoon kauas omasta kotikunnasta aiheuttaa huomattavia vaikeuksia sekä potilaille että omaisille.

Kun ikääntynyt tai vakavasti sairas ihminen joutuu kauas kotoaan, myös omaisten mahdollisuus osallistua läheisensä elämään ja hoitoon vaikeutuu. Kaikilla omaisilla ei ole autoa, ajokorttia tai mahdollisuutta käyttää tuntikausia matkustamiseen.

Omaisten mahdollisuus tavata läheistään ei ole sivuseikka. Se on tärkeä osa inhimillistä hoitoa, kuntoutumista ja hyvinvointia.

Palveluverkon suunnittelussa tulisi siksi huomioida palvelujen tosiasiallinen saavutettavuus eli esimerkiksi matka-aika, julkisen liikenteen mahdollisuudet ja omaisten mahdollisuus päästä potilaan luokse.

3. Tavoitteet ja toimenpiteet yhteisissä palveluissa

Yhteisten palvelujen kehittäminen ja palvelujen hyvä yhteensovittaminen ovat kannatettavia tavoitteita.

Palvelujen keskittäminen ja digitalisaation lisääminen eivät kuitenkaan saa tarkoittaa sitä, että henkilökohtaisesti saatavien palvelujen määrä vähenee siellä, missä etäisyydet ovat jo valmiiksi pitkiä.

Kaikilla ikääntyneillä, toimintakyvyltään heikentyneillä tai muuten paljon palveluja tarvitsevilla ei ole mahdollisuutta käyttää digitaalisia palveluja itsenäisesti.

Digitaaliset palvelut voivat täydentää lähipalveluja, mutta ne eivät saa korvata niitä silloin, kun ihminen tarvitsee kasvokkaista palvelua.

Yhteisissä palveluissa tulee myös huomioida kuntien erilaiset olosuhteet. Pohjois-Pohjanmaan palvelumallin tulee olla riittävän joustava, jotta harvaan asuttujen alueiden erityispiirteet voidaan ottaa huomioon.

4. Sote-järjestämissuunnitelman taloudelliset vaikutukset

Talouden tasapainottaminen on välttämätöntä, mutta säästöjä ei saa tarkastella ainoastaan yhden palvelupisteen tai yhden toiminnon kustannuksena.

Palvelujen keskittämisestä syntyvät säästöt voivat siirtää kustannuksia potilaille, omaisille, kunnille ja muille palveluille.

Esimerkiksi potilaan kuljettaminen kauas kotikunnasta voi vähentää yhden yksikön kustannuksia, mutta samalla lisää kuljetusten tarvetta, omaisten matkakustannuksia ja ajankäyttöä sekä voi heikentää kuntoutumista ja omaisten osallistumista.

Taloudellisia vaikutuksia tulee arvioida kokonaisuutena, ei vain hyvinvointialueen yhden budjettikohdan näkökulmasta.

Säästöjen pitää olla myös sosiaalisesti ja alueellisesti oikeudenmukaisia. Ei ole hyväksyttävää, että talouden tasapainottamisen seurauksena kustannuksia ja palvelujen heikentymistä kohdistetaan suhteellisesti enemmän pitkien etäisyyksien alueiden asukkaille.

5. Muut kommentit ja näkemykset

Pidän tärkeänä, että Pohteen lopullisessa järjestämissuunnitelmassa tunnistetaan maantieteellisen yhdenvertaisuuden merkitys.

Pohjois-Pohjanmaalla ei ole vain yhtä palvelujen käyttäjää tai yhtä toimintaympäristöä. Suuren kaupungin asukkaan ja pitkien etäisyyksien päässä asuvan maaseudun asukkaan lähtökohdat ovat palvelujen saavutettavuuden kannalta hyvin

erilaiset.

Siksi palvelujen yhdenvertaisuutta ei pidä mitata ainoastaan sillä, onko palvelu olemassa jossakin. On arvioitava, kuinka helposti ihminen tosiasiasa pääsee palveluun silloin, kun hän sitä tarvitsee.

Erityistä huomiota tulee kiinnittää Taivalkosken kaltaisiin kuntiin, joissa etäisyydet ovat pitkiä ja väestö ikääntyy. Näissä kunnissa lähipalvelujen merkitys korostuu entisestään.

Esitän, että Pohde:

- * turvaa keskeiset lähipalvelut myös harvaan asutuilla alueilla
- * ottaa matka-ajan ja palvelujen tosiasiallisen saavutettavuuden mukaan yhdenvertaisuuden arviointiin
- * arvioi palvelujen keskittämisen vaikutukset potilaisiin ja omaisiin
- * turvaa ikääntyneiden ja muiden paljon palveluja tarvitsevien mahdollisuuden saada henkilökohtaista palvelua
- * käyttää digitaalisia palveluja lähipalvelujen täydentäjänä, ei niiden automaattisena korvaajana
- * arvioi säästötoimenpiteiden kokonaisvaikutukset eikä ainoastaan yksittäisten palvelujen kustannuksia
- * selvittää ja toteuttaa Taivalkoskelle riittävän vuodeosasto-/akuuttiosastopalvelun palauttamisen.

Lopuksi

Hyvinvointialueen tehtävänä on huolehtia siitä, että ihminen saa tarvitsemansa palvelut asuinpaikastaan riippumatta.

Maaseudulla asuminen ei saa olla peruste heikommalle palvelujen saavutettavuudelle.

Palvelujen keskittäminen voi tuoda säästöjä, mutta samalla on varmistettava, ettei säästöjen hintana ole potilaiden ja omaisten eriarvoinen kohtelu.

Erityisesti sairaiden ja ikääntyneiden ihmisten kohdalla palvelun läheisyys merkitsee paljon muutakin kuin kilometrejä. Se merkitsee mahdollisuutta saada hoitoa tutussa ympäristössä, mahdollisuutta tavata läheisiä ja mahdollisuutta säilyttää yhteys omaan kotiseutuun.

Palvelujen tulee olla ihmisiä varten. Myös silloin, kun ihminen asuu kaukana suurista keskuksista.

Taivalkosken vuodeosasto-/akuuttiosastopalvelujen palauttaminen olisi konkreettinen askel kohti tätä tavoitetta.

Erkki Udd
Taivalkoski